

YOSH SHOIRA KUMUSH ABDUSALOMOVA LIRIKASI VA XALQONA
OXANG

Mehridin Sobirjonov

O'zbek adabiyotida so'nggi yillarda yangi avlod ijodkorlarining kuchli to'liqini sezilmoqda. Ular orasida yosh shoira Kumush Abdusalomova ijodi alohida e'tiborga loyiq. Shoira o'zining lirik she'rlari, xalqona ohangdorligi va zamonaviy badiiy izlanishlari bilan o'zbek she'riyatiga yangi ruh olib kirmoqda. Uning misralarida hayotiylik, milliy qadriyatlarga sodiqlik, xalqona kuy va ohanglar bilan uyg'unlashgan zamonaviy tafakkur mujassam. Abdusalomovaning she'rlari milliy qadimiy an'analar bilan uyg'unlashgan holda, bugungi kunning ijtimoiy, ruhiy va falsafiy masalalariga ham bevosita daxldor bo'ladi.

O'zbek poeziyasining eng go'zal xususiyatlaridan biri — xalq og'zaki ijodi bilan uzviy bog'liqligidir. Abdusalomova ham bu an'anani davom ettirib, xalq qo'shiqlari, dostonlaridagi ohanglarni, xalqona ibora va tasvirlarni o'z she'rlariga singdiradi. Shoira badiiy nutqda xalqona metafora, ramz, mubolag'alardan keng foydalanadi.

Masalan, "Kim nimaga kelgan?" she'rida xalq qo'shiqlariga xos takroriy ohang, savol-javob usuli, "zog'ora", "tog'ora" kabi obrazlar o'zbek xalq og'zaki ijodining nafasatini eslatadi:

"Dunyo katta zog'ora,
To'lmas teshik tog'ora.
Yer aylanib charchamadi,
Osmon charchamadi – oqora, oqora..."

Bu misralar xalq maqollari, qo'shiqlaridagi sodda, ammo mazmuni keng ramzlar kabi yangraydi. She'rdagi xalqona ritm va takrorlar hayotiy falsafaga aylangan. Yoki "Ko'pkaridan keyin" – xalqona manzaralarning badiiy talqini

Kumush Abdusalomovaning "Ko'pkaridan keyin" she'ri o'zbek xalqining qadimiy urf-odatlaridan biri — ko'pkari manzarasini tasvirlaydi. Biroq bu tasvir shunchaki voqelik emas, balki falsafiy mazmun kasb etadi.

"Yalanglikda odamlar to'p-to'p.
Yalangoyoq kelgan odam bor,
Yalangoyoq kelgan bir ot yo'q."

Bu satrlarda xalqona manzara va zamonaviy ramziy tafakkur birlashadi. "Yalangoyoq odam" – hayotning oddiy, sodda odamlarini, "ot" esa sharaf va kuch timsolini anglatadi. She'rdagi odamlar bilan otlar bir qatorga qo'yiladi, go'yo inson va tabiat uyg'unligi ko'rsatiladi. Shoira ko'pkaridan keyingi holatni tasvirlab, uni hayotning o'ziga qiyoslaydi:

"Ko'pkaridan keyin hayot shu –
O'z joyiga qaytar qanotlar."

Bu misralar hayotning davriyligi, g'alaba va mag'lubiyatlarning navbatma-navbat kelishini eslatadi. Xalqona ohang esa she'rni badiiy jihatdan yanada samimiy qiladi.

Yana bir misol, "Kim nimaga kelgan?" – falsafiy lirika va xalqona savol-javob

Shoiraning eng ta'sirchan she'rlaridan biri "Kim nimaga kelgan?"dir. Unda hayot falsafasi xalqona ohang orqali ifoda etiladi.

She'ring asosiy usuli – savol-javob. Bu usul xalq qo'shiqlari va maqollarida keng qo'llanilgan bo'lib, shoira uni zamonaviy mazmun bilan uyg'unlashtirgan.

“Sindirgani kelganmi?

Tindirgani kelganmi?

Hamma o'z g'oyasini

Singdirgani kelganmi?”

Bu misralar hayotiy haqiqatlarni ochishga qaratilgan. She'rda insoniyatning azaliy orzulari, ziddiyatlari, maqsadlari yoritiladi. Shu bilan birga, shoiraning o'z pozitsiyasi ham qat'iy:

“Qo'shiq aytgani keldim.

Qo'shib aytgani keldim.

Hayotga oshiq keldim.

Suv edim. Oqib keldim.”

Bu satrlarda lirikaning shaxsiyati, shoiraning hayotga muhabbati va o'z ijodini xalq bilan bog'lash orzusi yaqqol ko'rinadi.

4. “Hut keldi” – xalqona kuy va milliy ruh uyg'unligi

“Hut keldi” she'rda qadimiy xalqona kuylarga xos ohang seziladi. She'rda har bandda takrorlanadigan “Hut keldiyo, hut keldi!” nidosi marosim qo'shiqlarini eslatadi. Bu usul o'zbek xalq qo'shiqlari an'analarini davom ettiradi.

“Qirda ko'rdim bug'doyni,

Elning noni but keldi.

Dilga shodlik sig'maydi –

Hut keldiyo, hut keldi!”

Bu satrlar xalqona lirikaning eng go'zal namunasi bo'lib, xalqning noni, rizqi, quvonchi, orzulari timsollanadi. Shoira “hut” obrazini yangilangan hayot, umid va baxt ramziga aylantiradi.

Shuningdek, she'rda xalqona musiqiylik seziladi: tanbur, ud, oyoqdan chalguvchilar obrazlari xalq bazmlarini, milliy ruhni eslatadi.

5. “Enasoy bo'yida bitiktoshlarga” – tarixiy xotira va milliy uyg'unlik

Shoironing bitiktoshlar haqidagi she'ri esa milliy tarix va qadimiy yozuvlarga hurmat bilan yondashuvni aks ettiradi.

“Enasoy bo'yida bitiktoshlarga

Bitta tilda, bir lug'atda bitganding.

Tig'ni eslatardi har bitta harfi –

Xuddi nayza nusxa xatda bitganding.”

Bu misralarda qadimiy turkiy yozuvning jangovar ruh bilan uyg'unligi tasvirlanadi. Shoira tarixiy merosni bugungi kun yoshlariga yetkazishda lirikaning badiiy imkoniyatlaridan foydalanadi.

She'ring so'nggi satrlarida millatni birlashtirish, tarixiy xotirani asrash g'oyasi ilgari suriladi:

“Kunlar bo'lsa toshga o'yib yozgulik,

Turkning onalari To'nyuquq tug'sal!”

Bu milliy birlik, ma'naviy merosga sodiqlik ramzi sifatida ahamiyatlidir.

Xulosa

Kumush Abdusalomovanning lirik she'rlari xalqona ohang bilan zamonaviy hayotiy va falsafiy g'oyalarni uyg'unlashtirgani bilan ajralib turadi. Uning asarlarida:

1. Xalqona ritm va ohang (takrorlar, savol-javob usullari, qo'shiq ohanglari);
2. Milliy urf-odat va qadriyatlar (ko'pkari, xalqona marosimlar, musiqiy obrazlar);
3. Falsafiy teranlik va zamonaviylik (hayot ma'nosi, insonning jamiytdagi o'rni, milliy birlik) mujassam.

Shoira lirikasida xalq qo'shiqlari ohangi bilan bugungi avlod ruhiyati qo'shilib ketadi. Shuning uchun uning she'rlari nafaqat badiiy go'zalligi, balki milliy ma'naviy qadriyatlarni asrab-avaylashdagi o'rni bilan ham muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdusalomova K. She'rlar to'plami (taqdim etilgan matnlar).
2. Yo'ldoshev Q. "O'zbek lirikasi taraqqiyoti" – Toshkent: Fan, 2018.
3. Karimov N. "Zamonaviy o'zbek she'riyati: an'ana va yangilanish" – Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
4. O'zbek xalq og'zaki ijodi. Qo'shiqlar, dostonlar, maqollar. – Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, 2016.
5. Shavkat Rahmon. "She'r va milliy ruh" maqolalar to'plami. – Toshkent, 2015.